

RAZILAŞDIRILIB

Azərbaycan Respublikası
Fövqəladə Hallar Nazirliyi
Nüvə və Radioloji Fəaliyyətin
Tənzimlənməsi üzrə Dövlət
Agentliyinin rəisi

_____Nicat Əliyev
“___” _____202__-ci il

TƏSDİQ EDİRƏM

Müəssisənin (Təşkilatın) adı Vəzifəli şəxs

(direktor, sədr, baş həkim)

“___” _____202__-ci il

TİBBİ RENTGEN AVADANLIĞININ İSTİSMARI ZAMANI RADIASIYA TƏHLÜKƏSİZLİYİNİN TƏMİN OLUNMASINA DAİR TƏLİMAT

I. Ümumi müddəalar

Hazırkı Təlimat “Əhalinin radiasiya təhlükəsizliyi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 30.12.1997-ci il tarixli, 423-IQ nömrəli Qanunu, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin “Fərdi şüalanma dozalarının uçotu və onlara nəzarət Qaydası”nın təsdiq edilməsi barədə 25.08.1999-cu il tarixli, 134 nömrəli Qərarı, Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin Kollegiyasının 46 nömrəli 13.12.2012-ci il tarixli Qərarı, Səhiyyə Nazirliyinin 07.04.2009-cu il tarixli, 37 nömrəli "Tibb müəssisələrində sanitariya-epidemioloji tələblərə dair Qaydalar"ın tələblərinə uyğun olaraq hazırlanmışdır.

II. Təhlükəsizlik üzrə ümumi tələblər

- 2.1. Rentgen avadanlığının istismarı yalnız radiasiya təhlükəsizliyinə dövlət nəzarətini həyata keçirən orqandan “İonlaşdırıcı şüalanma mənbələri hesab edilən qurğuların istifadəsi” fəaliyyət növünə Xüsusi icazənin alan və müvafiq il üçün radioloji-gigiyenik pasportu olan müəssisə tərəfindən həyata keçirilə bilər.
- 2.2. Radiasiya təhlükəsizliyinə daxili nəzarətin həyata keçirilməsi üçün müəssisənin rəhbəri əmrle radiasiya təhlükəsizliyinə cavabdeh şəxsi (RTCŞ) təyin edir və onun vəzifələrini və hüquqlarını əks etdirən sənədi təsdiqləyir. Bu sənəd radiasiya təhlükəsizliyinə dövlət nəzarətini həyata keçirən orqanla razılaşdırılmalıdır.
- 2.3. Radiasiya təhlükəsizliyinin tələblərinə riayət olunmasına nəzarətin aparılması və işçilər tərəfindən alınmış şüalanma dozaları barədə məlumatın əldə edilməsi üçün müəssisədə radiasiya nəzarəti həyata keçirilməlidir. Bunun üçün aparılan işin xüsusiyyətinə və şəraitinə uyğun olan radiasiya təhlükəsizliyinin təmin edilməsi proqramı hazırlanır və

- müəssisənin rəhbərliyi tərəfindən təsdiq edilir. Bu Proqram radiasiya təhlükəsizliyinə dövlət nəzarətini həyata keçirən orqanla razılaşıdırılır.
- 2.4. Rentgen avadanlığının istismarı ilə bağlı işlərə xüsusi təlim keçmiş, ionlaşdırıcı şüalanma ilə işlərə əks göstəriciləri olmayan, 18 yaşa çatmış və müəssisə rəhbərinin əmri ilə A qrupuna aid edilən işçilər cəlb olunur.
 - 2.5. A kateqoriyalı işçilər tərmolüminessent (TLD) və ya birbaşa göstərən elektron dozimetrlə təchiz olunur. TLD göstəriciləri rübdə bir dəfə TLD xidmətlərinin göstərilməsi üzrə müəssisə tərəfindən müqavilə bağladığı təşkilatın laboratoriyasında yoxlanılır və nəticəsi protokol şəkildə müəssisəyə təhvil verilir. Birbaşa göstərən elektron dozimetrlə ölçülən dozalar həftədə bir dəfə qeydiyyatata alınır.
 - 2.6. RTCŞ A qrupa aid edilən işçilər tərəfindən alınan şüalanma dozaları təhlil etməli və işçiləri dozimetriyanın nəticələri barədə məlumatlandırmalıdır.
 - 2.7. İşçilərin şüalanmaya məruz qalmasına dair məlumat rübdə bir dəfə RTCŞ tərəfindən fərdi şüalanma dozalarının uçot vərəqələrində qeyd olunur. Fərdi uçot vərəqəsi işçi işdən azad edildikdən sonra 50 il müddətində saxlanılır. İşçinin başqa müəssisəyə keçməsi hallarında onun şüalanma dozaları barədə məlumatın surəti yeni iş yerinə verilir, əslisi isə əvvəlki iş yerində saxlanılır.
 - 2.8. A qrupuna aid edilən işçilər tərəfindən alınan dozanın həddi “Əhalinin radiasiya təhlükəsizliyi haqqında” Qanununda müəyyən edilir. Belə ki, ardıcıl beş il ərzində ortaillik dozanın həddi 20 mZv və ya həyatının müəyyən fəaliyyəti dövründə (50 il) yol verilən doza 1 zivertə bərabər götürülür. Ardıcıl beş il ərzində ortaillik dozanın 20 mZv-dən artıq olmaması şərti ilə, bu beş ilin ayrı-ayrı illərində illik yol verilən doza həddi 50 mZv-dir.
 - 2.9. Müəssisədə fərdi şüalanmaya məruz qalmanın illik dozaları üçün nəzarət səviyyələri təyin olunur.
 - 2.10. A qrupu işçilərinə aid edilən qadınlar hamilə olduqları müddət ərzində ionlaşdırıcı şüalanma mənbələri (İŞM) hesab edilən qurğuların istismarı ilə bağlı işlərdən azad olunmalıdır.
 - 2.11. A qrupuna aid edilən işçilər, Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin Kollegiyasının 46 nömrəli 13.12.2012-ci il tarixli qərarına müvafiq olaraq ildə bir dəfə tibbi müayinədən keçməlidirlər.
 - 2.12. İşə qəbul olunan işçilərin ilkin təlimatlandırılması keçirilir. Onların təkrar (dövri) təlimatlandırılması ildə bir dəfə aparılır. İşin xüsusiyyəti və ya üsulu dəyişdiyi halda növbədən kənar təlimatlandırılma həyata keçirilir. Təlimatlandırmanın həyata keçirilməsi barədə məlumat müvafiq jurnalda qeyd olunur.
 - 2.13. A qrupuna aid edilən işçilər aşağıdakılara riayət etməlidirlər:

- vəzifə təlimatlarını rəhbər tutmaq;
 - normativ sənədlərin, avadanlığın istismar qaydalarının və hazırki Təlimatın tələblərini yerinə yetirmək;
 - ilkin tibbi yardımın göstərilməsi üsullarını bilmək;
 - avadanlığın nasazlığı və ya baş vermiş qəza haqqında rəhbərliyə xəbər vermək.
- 2.14. Müayinə zamanı prosedur otağında olan işçilər fərdi qorunma vasitələrindən istifadə etməlidir.
- 2.15. Fərdi qorunma vasitələrinin qorunma xüsusiyyətlərinin yoxlanılması ildə bir dəfə RTCSŞ tərəfindən həyata keçirilir.
- 2.16. Bir prosedura otağında yerləşən rentgen aparatlarının eyni vaxtda istifadəsi qadağandır.
- 2.17. Bir işçi tərəfindən eyni vaxtda iki və daha çox rentgen aparatlarının istifadəsi qadağandır.
- 2.18. Fərdi gigiyena qaydalarına riayət edilməlidir.
- 2.19. A qrupuna aid edilən işçilər üçün aşağıdakılar qadağan edilir:
- fərdi qorunma vasitələrindən istifadə etmədən və fərdi dozimetr taxılmadan işə başlamaq;
 - iş zamanı rentgen aparatını nəzarətsiz qoymaq və ya bu nəzarəti rentgen avadanlığında işləmək üçün icazəsi olmayan şəxslərə tapşırmaq;
 - yararsız və zədələnmiş fərdi qorunma vasitələrindən istifadə etmək;
 - ventilyasiya sistemi qoşulmadığı halda işləmək.
- 2.20. Rentgen müayinəsi yalnız müvafiq ixtisası və təcrübəsi olan həkim tərəfindən təyin oluna bilər.
- 2.21. Müəssisədə pasiyentlərin hamiləliyinin təyin edilməsi üçün müvafiq proseduru olmalıdır. Hamilə qadınlar üçün rentgen müayinəsinin təxirə salınması mümkün olmadığı halda, onların bədənlərinin aşağı hissəsinin şüalanmadan qorunması üçün qorunma vasitələrindən (məs. qurğuşunlu önlük) istifadə olunmalıdır.
- 2.22. Rentgendiagnostika kabinetinin prosedura otağında rentgen müayinələrində aid olmayan əşyaların saxlanması yol verilməməlidir.
- 2.23. Rentgendiagnostika kabinetinin giriş qapısının üstündə rentgen aparatı qoşulduğu zaman "Giriş qadağandır" işıqlanan yazısı quraşdırılmalıdır.

III. İşlərin aparılması zamanı təhlükəsizlik tələbləri

- 3.1. İşə başlamazdan əvvəl A qrupuna aid edilən işçilər tərəfindən fərdi dozimetrlər əldə edilir, prosedur otağında kənar şəxslərin olmadığına əmin olunur və rentgen aparatına vizual baxış keçirilir. Bundan sonra müxtəlif iş rejimlərində rentgen aparatının sınaq qoşulmaları həyata keçirilir.

- 3.2. Ventilyasiya, su təhcizəti, kanalizasiya və elektrik sistemlərinin işlək vəziyyətdə olduğu yoxlanılmalıdır.
- 3.3. İşin sonunda rentgen aparatı söndürülür və elektrik şəbəkəsindən ayrılır. Bundan sonra otaqlar yığışdırılır və dezinfeksiya işləri aparılır.
- 3.4. Rentgen avadanlığının cari və dövrü yoxlanması həyata keçirilməlidir. Rentgen avadanlığının cari yoxlanması rentgen kabinetinin əməkdaşları tərəfindən həftədə bir dəfə aparılır. Rentgen avadanlığının dövrü yoxlanması xüsusişdirilmiş təşkilatlar tərəfindən ildə bir dəfə aparılır. Aparılmış yoxlamaların nəticələri barədə məlumatlar xüsusi jurnallarda qeyd olunur.

IV. Qəza zamanı təhlükəsizlik tələbləri

- 4.1. Qəza hadisəsi baş verdiyi zaman müəssisə tərəfindən təsdiq edilmiş və radiasiya təhlükəsizliyinə dövlət nəzarətini həyata keçirən orqanla razılaşdırılmış "Qəzaların qarşısının alınması və onların nəticələrinin ləğv edilməsi proqramı"na uyğun olaraq tədbirlər həyata keçirilir.
- 4.2. Rentgen kabinetində baş verə biləcək qəzalara aşağıdakılar aid edilir:
 - rentgen avadanlığının və ya rentgen kabinetinin radiasiyadan qorunma təbəqələrinin sıradan çıxması;
 - elektrik təhcizəti sisteminin nasazlığı və ya qısa qapanma;
 - rentgen avadanlığının mexaniki zədələnməsi;
 - ventilyasiya, istilik, kanalizasiya və ya su təhcizəti sistemlərinin sıradan çıxması;
 - döşəmə, tavan və divarların bərhad vəziyyətdə olması;
 - yanğının baş verməsi.
- 4.3. Qəza baş verdiyi zaman işçilər rentgen aparatını elektrik cərəyanından ayrılmalı, RTCŞ-i məlumatlandırmalı, xəstəni müayinə otağından təxliyə etməli, müayinə otağının qapısını bağlamalı və onun üzərində qəza xəbərdaredici nişanını asmalıdır.
- 4.4. Lazımı hallarda zərərçəkənlərə ilkin tibbi yardım göstərilməlidir.
- 4.5. İşçilərin 2.8-ci bənddə göstərilən normalardan artıq şüalanmaya məruz qaldığı halda RTCŞ bunun səbəblərini araşdırır, şüalanmaya məruz qalanların tibbi müayinədən keçirilməsini təşkil edir və müayinələrin nəticələrinə əsasən işçiləri İŞM-in istifadəsi ilə əlaqədar işlərdən uzaqlaşdırılması barədə rəhbərliyə təkliflər verir.